

K 2267a

F. 7093
1893

Kuke = Habits.

Armas kull, sa tene lind,
Arasa sa wana mind,
Mulle meelde tuleta,
Et pean hoolhast' õppima.

Beinte teha.

Tollinnas, 1892.

D. Busch'i raamatukaubuse fuluga tekkitub.

Gesti keele tähestik.

A b d e g h i j k l m n
o p r s t u w ä ö ü

A B C E G H

I K L M N O

P R S T U W

Ä Ö Ü

Tallinnas.

R. Busch'i raamatukaupluse kuluga trükitud.

1892.

Geestige taal is de taal der toekomst.

n m l t i i d p e d
ü ö ö ö m n t f ö t o

Дозволено цензурою. — Деригъ, 2го Ноября 1892 г.

ENSV
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

34551

Печатано въ типографіи Г. Матизена,
Ревель, Никольская улица, д. № 23.

1.

i

e

o

i

e

o

i o e o e i o i

e ei o oi oe e

ei

oi

2.

u a n

u a n

a o u e n i n u a

ae ai n u i ui nu,

a ni, ni na,

ai ui nui.

3.

m m r r

i e o u u m a r m m a

me ri, o ra, o ma, i me,
e ma, mu re, rein,

rein.

4.

S *s* **f** *f*

r n m u a o e i s s a sa
su so s sai soe sea sa ri
mis su e=ma ni=mi on?

mari.

5.

b

b

p

p

re-ba-ne, *rebane.*

ne ba pa re i e o u a n m r b p

ſ ſu pai, poe, ſaeb, ſoeb, re=ba=ne,
ro=pa=ne, a=bi, ſa=pi, no=be, no=pi,

6.

w *w* **l** *l*

we wa wi la le li ſ p m r b u a
n o i e wui wai lai loe wa=li, na=li,
pa=li, oli, wo=li, wa=la, laim, waim,

laim, waim.

7.

g *g* **f** *f*

w e g o u a f n m r s ſ b p i l
g palg, palk, fulg, ſolt, furg, furt,
org, ort, rong, ront,

rong, ront.

8.

d *d* **t** *t*

fuld, fult, muld, mult, alt, wald,

=lind, lint, waid, wait, laud, laut, ded,
 ait, sild, silt, sund, sant, ferd, furt,

hord, hurt.

9.

ü ö ö ü

ä ä ö ü

ä d f t s ö r ü m w äi, käi, töi,
 söi, löi, öis, pöis, föis, wöid, pöid,
 mü=ra, tü=ma, tülk, tülk, silt, silt.

10.

h

h

i

i

ho=bu=ne, *holune.*

jalg, ja, jah, noh, jõi, jäi, tu=ri, ka=bi,
 jälg, j k l t e u, suk=su, tu=le!
 härg, järk, a b d e g h i k l m n
 o p r s s t u w ä ö ü

harakas, jalakas.

11.

a aa i ii e ee u uu o oo ä ää õ öö
 ö öö ü üü kas kaas, kes kees, mis
 siis, pits piits, kus kuus, ko=li koo=li,
 kä=rin kää=rin, mõ=du mõõ=du,
 rö=gin röö=gin, mü=din küü=din.

12.

m mm n nu l ll p pp r rr k kk t tt
 s ss s js la=mas lam=mas, ja=ma
 sam=mas, ka=na kan=na, li=na lin=na,
 ka=li kal=li, ta=li tal=li, ka=pi kap=pi,
 ke=pi kep=pi, wa=ras war=ras, kofk
 ko=ka, tutt tu=ti, ja=si jas=si, kas kajs.

13.

S i i **J** **J** **E** e **E**

Zaan. Jü=ri. J=me=lit. J=ni=me=ne.
 Jõ=gi on lai. Ju=ba ma nä=gin.
 Ju=han, tu=le sii=a! Ju=ku, ä=ra nu=ta!
 E=ma arm ja i=ja hool. E=sel on hall.
 E=mis ma=gab õu=es. E=la häs=ti!

Edewale hea, maijale magus.

14.

A a **A** **D** o **O**

Aa=dam ja Ge=wa o=li=wad e=si=me=sed
 i=ni=me=sed. A=ned ar=mas=ta=wad wett.
 Ai=ta Ju=mal! Arm jõu=ab e=nam kui
 hirm. Drg on lai. D=da on te=raw.
 D=raw hüp=pab. D=ras kas=wab ja
 hal=jen=dab. D=nu on ri=kas.

15.

U u **U** **Ü** ü **U**

U=ba õit=seb. Uur tif=sub. Uu=lits on

lai. U=ni on ma=gus. U=du on niis=ke.
 Üm=mar=gu=ne laud. Üür on kal=lis.

Uks käsi peheli teist.

16.

W^{iv} *W* *W* **R**^l *L*

Lö-wi. *Lö-wi.*

Lö=wi mur=rab. Lam=mas mäa=gib.
 Wöi on kol=la=ne. Wa=ras. War=ras.

17.

M^m *M* **N**ⁿ *N*

Mart kün=nab. Ma=ri lau=lab. Ma=fi=lad on ma=gu=jad. Mad kas=wa=wad

met=saš ja ai=aš. Nõ=ges kõr=we=tab.
 Nu=ga löi=tab. Nälg on ki=be.

Murra wae=fele oma leiba.

18.

Ä Ä Ö Ö

Ä^ä=ri wee=ri möö=da. Ämb=lik teeb
 wör=ku. Ä=ra nae=ra! Ö=de, ö=pe=ta
 mind lu=ge=ma! Öis on ke=na. Öö=
 pit lau=lab. Öö on pi=me.

Ündsad on rahulised.

19.

U U Z z

U U Ü Ü W Q M N Donn
 on We=ne=maa jö=gi. Dres=den on
 Saf=si ku=ning=riigi pea=linn. Too=
 mas on me=he ni=mi. Tu=li põ=leb.
 Tuff suit=jeb. Tuul pu=hub. Tüür=gi=
 maa on pal=ju joo=jem kui mei=e maa.

Tarkus on kallim kui rikkus.

20.

G G R R

g

r

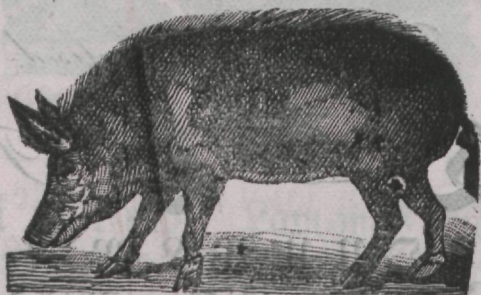
Gloo=bus on maa fu=ju. Gol=ga=ta
 on pü=ha paif. Kass näu=gub. Koer
 hau=gub. Kell lööb kaks. Kurt ei
 kuu=le. Ka=li on ha=pu.

21.

S S R R

s

r

Si-ga. Si-ga.

Sant lau=lab. Supp on soe. Sääst
 pi=ri=seb. Suits teeb sil=mad hai=geks.
 Rein kün=nab. Kass han=gub. Ke=
 ba=ne on ka=wal loom.

22.

B B B P
 b p

Ber=lin on Sak=sa=maa pea=linn. Bel=gia ja Hol=lan=di on naab=ri=rii=gid. Pilt on ke=na. Part u=jub. Pee=ter wi=li=st=tab. Pa=di on peh=me. Paa=di=ga söi=de=tak=se.

Tea tehtud pillapalla.

23.

S H
 s h

Ü Ö Ö Ö T G R S R B P Sa=ri. Har=ju=ta=me weel üht ja teist tüf=ki. Hiir hüp=pas, kass kar=gas, wa=na ka=ru löi trum=mi.

Harjutus teel meistriks.

A a B b D d E e G g

Aa Bb Dd Ee Gg

H h I i K k L l

Hh Ii Kk Ll

M m N n O o P p R r

Mm Nn Oo Pp Rr

S s T t U u W w

Ss Tt Uu Ww

Ä ä Ö ö Ü ü

Ää Öö Üü

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25.

„Jüts ae! Tule siia!“ hüüdis ema. „Säh, siin annan sulle lugemise-raamatu. Võta kätte ja loe, mis seal sees on!“

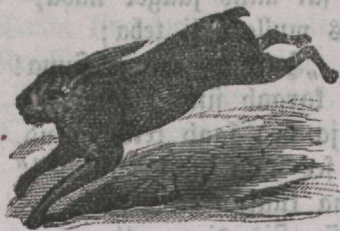
Laps vaatas raamatu sisse ja ütles: „Oh ema, seda ma ei wõi teha; see on väga raske!“

„Ratsu aga, lapsuke,“ ütles ema. „Ega puu ühe laastuga ei lange!“ —

Jüts luges ühe sõna ja weel ühe sõna ja siis weel ühe sõna. Ta läks röömu pärast punaseks kui päewa poolt dunn. Tema luges müüd jänesest, rebasest ja ka lõwist. Oh sa kallid aeg! See oli röödm.

Kruus.

26.

Jänes.

Jänes elab põllu peal ja metsas. Tal on pikad kõrwad, lühike saba ja ümmargune pea. Tema kuuleb hästi ja jookseb wiledasti. Jänesese esimesed jalad on lühemad kui tagumised. Selle pärast wõib ta ülesmäge paremini jooksta kui allamäge. Sage-dasti teeb ta kikki ja waatab enese ümber. Jänes magab lahtiste filmadega. Tema on väga arg loom, ja selle pärast sõimatakse teda „argpüksiks“. Wäikest krabinat kuuldes pühib ta metsa. Temal

on palju waenlasi, nõnda kui: kütid, koerad, reba-
sed, hundid, kullid ja veel mõned muud loomad.

Jänese toit on rohi, ristikhein, oras ja kapsad.
Kui nälg käes, siis lepib ta ka haawa okste ja
koorega. Sunapuu-aias wõib ta suurt kahju teha.
Tema liha sööakse; nahast tehakse mütsisid ja kar-
wadest wilti.

J. Kruus.

27.

Jänese õhklamine.

Oh kui raske on mu päetwad!
Seda kõik mu wennad näetwad.
Mind kui lindu püüetakse,
Sagebast' ka müüetakse.
Täna sai mind jäager näha,
Püüdis mulle tüli teha;
Ütles: „Hurdad, minge sinna!
Jänest kargab sinna, tänna;
Nahk ja pea saab teile antud.
Liha, see saab mõisa kantud!“ —
Kui ma kuulsin seda juttu,
Kargasin siis õige ruttu;
Tahtsin end küll ära peita,
Koerad hoopis kaugel' jätta.
Siisgi nad mind finni wõtsid,
Jäägri juurde jälle tõtsid.
Kui mind jäägri juurde toodi,
Sadulasse warsi poodi;
Wiidi mõisa herra ette;
Pärast anti koka kätte. —
Küll ma koka palusin,
Saledasti hulusin:

„Armas kott, ja raswamott!
 Jääger on nii loll kui kott!
 Woiks ta hurbad hulluks jääda,
 Rahwas teda wälja naerda!
 Ma ei ole paha tein'd, —
 Drasel küll olen käin'd,
 Saatwa oksi närinud,
 Metsa nõnda harinud.“

Viimaks sündis suurem häda,
 Sest et kott ei kuulnud seda;
 Poos mind üles warna otja,
 Naša, see ta wiiskas metsa.
 Kui ta minu nahka nülgis,
 Tuhat tulist wälja sülgis.
 Pärast prae=warda pani,
 Kõpsetas mind nii kui ani.
 Pandi tina=waagna peale;
 Kuulsin kord weel jäägri heale:
 „Jänes laua peale tooge,
 Slut tema terwi'ks jooge!“ C. W. Freumblich.

28.

Rebane.

Rebasel on punane kark, suur karkane saba,
 pikk teraw nina ja kikkis lõrwad. Ta elab maa
 jees, kus tema pojad pehme aseme peal magawad
 ja wanadest suure hoolega toidetud saawad. Sage-
 dasti tulewad nad ka oma koopast wälja päikese
 paistele ja mängitwad siis wäga kenasti.

Rebase toit on jänesed ja kõiksugu mets- ja
 kodulinnud, keda ta suure kawalusega püüda mõis.

tab. Seepärast ütleb rahvas mõnest kavalast inimesest: Ta on kaval kui rebane!

29.

Lõwi.

Lõwi on elajate kuningas. Tema on kasside feltst. Tal on ümmargune pea. Nägu, kael ja õlad on suure lafaga kaetud. Keha tagumisel poolel on lühike karw. Saba otsas on suur karwatt. Lõwil on imetspanemise wäärt teraw kuulmine ja nägemine. Tema jõud on nii suur, et ta üheainsa käpa ehk saba-hoobiga suure elaja maha wdib lüüa. Ruda kass hüreaga, nõnda wdib lõwi hobuse wd'i härjaga mängida. Päewa ajal on ta wäga laisk ja magab paksu rägestiku sees. Wideswiku ja öö ajal käib ta jahil peal. Oma ettewõtmist kuulutab ta hirmus kõwa mõirgamisega. Seda kuuldes jääwad kõik teised loomad wagusi ja põgenewad, kuhu keegi saab. Iseäranis jõgede ja hallikate ääres, kus teised loomad joomas käiwad, waritseb ta oma saaki. Hobused, metsähärjad ja kitsed on tema kõige armsam toit. Lõwi lihhal on wänge magu. Tema nahast tehtakse tekkid. J. Arms.

30.

Walelik karjapoiss.

Ballatu karjapoiss hirmutas teisi karjalapsi tihti seal, kus tal sugugi häda ei olnud. „Hunt! hunt!“ kisendas ta kõigest hingest, ja kui nüüd teised talle

appi tõttasivad, siis 'polnud hunti kusagil, wallatu karjapoiss aga hirmitas see üle, et oli teisa petta saanud!

Juba mitu korda oli tal sarnane rumal nali hästi läinud. Viimaks pidi ta seda ometigi walusasti kahtlema. Ühel päeval tuli hunt tõesti karja hulla. „Appi, appi, wennad!“ hädaldas ta nüüd suurel ahastuses. „Hunt on seal. See on tõesti hunt!“

Teised karjalapsed kuulsiwad küll ta appihüüdmist, arvasiwad aga, et ta jällegi petab ja ei läinud teda mitte enam waatama, ning hunt murdis hulga lehma ja lambaid maha.

Kes korra waletab, selle juttu ei usta mitte enam, kui ta ka tõtt peaks rääkima.

31.

See niisanuti!

Gilli rääkis ikka tõtt. Legi ta wähest midagi, mis mitte õige ep. olnud, siis läts ta ise lohe isa ema juurde, tunnistas oma süüd, palus andeks ja töötas edespibi parem laps olla.

32.

Hirmus mees.

Wäike Madu oli wäga arglik. Shtu hilja pidi ta kord teise peresse minema. Kuu paistis heledasti. Nii pea kui ta uksest wälja sai, näeb ta oma kõrwal juurt muista meest seina najal seiswat. Hirmuga

kargab ta kõrwale; must mees hüppab ka edasi ja jääb palju waitsemaks. Nadu kisendab mis kole ja katsub tупpa tagasi jooksta. Mees hüppab ka ukse poole ja paisub juuremaks. Risa peale tuleb isa wälja ja leiab poja lätwe pealt maast, hirmu pärast pool-surnud. Wiimaks kogeleb ta wähe mustast mehest, kes õues olnud. Seal saab isa eksitusest aru. Ta wõtab poja kae kõrwale, wiib teda ukse ette ja näitab talle, et hirmus mees keegi muu 'pole olnud, kui tema enese wari.

33.

Ahne koer.

Koer oli tüki liha leidnud ja jooksis sellega läbi loigu. Selge wee peal nägi ta enese warju. Ta pidas seda teiseks koeraks, kel ka lihatükk suus. „Dot', see tarwis tal kääst ära wõtta,“ mõtles ahne koer. Ja järsku kahmas ta teise liha järele. Seal juures kukkus tal see lihatükk hammaste wahelt wette, mis tal enesel oli, ja see, mida ta püüdis, oli ka korraga kadunud.

Ole sellega rahul, mis sul on; suur tükk ajab suu lõhki.

34.

Ole auus!

Juku leidis tee pealt noa. Sel oli kaks tera ja luust pea. Ta rõõmustas leiduse üle, jooksis Atsi juurde ja ütles: „Waata, Ats, mis ma leidsin!“

Seal tuli wõdras mees, see waatas maas ümber, nagu otsis ta midagi. Juku nägi seda. Ta läks mehe juurde ja küsis: „Dlete midagi ära kaotanud?“ „Jah, noa kahe teraga ja luust peaga,“ rääkis mees. „Siin ta on,“ ütles Juku. Mees tänas ja läks. Juku lippas Alsi juurde tagasi. „Miks ei pidanud sa nuga omale!“ küsis Alsi. „Ei,“ ütles Juku, „mis ma leian, ei ole minu.“

Leidust salgada, on niisama kui wargus.

35.

Peeter ja koer.

Peeter luusis küla wahel. Naabri-pere koer oli ka seal ja haukus. Seda ei tahtnud Peeter kannatada. Ta tõukas koera jalaga. Koer sai wihaseks ja hammustas Peetri sääre weriseks. Peeter kisendas ja kaebas lugu isale. Isa kuulab teistelt järele, miks pärast koer Peetert hammustanud. Need kostsiwad, Peeter olla koera enne jalaga tõuganud. „Sa oled ise süüdlane,“ ütles isa, kui koju tuli. „Miks oled sa koera tõuganud!“ „Aga ta haukus enne mu peale,“ wastas Peeter. Isa aga ütles: „Tegi siis haukumine sulle nii wäga kurja?“

Õpi edespidi sarnast wäikest wigat rahuga kannatama.

"Sina ei pea mitte Jumalat oma Issanda nime
 ilma asjata suhu võtma, sest Issand ei jäta seda
 mitte nõuetulemata, kes tema nime turjasti pruugib.
 Mis see on?"

Meie Kristiuse õpetuse viis peatüki.

Esimene peatükk.

Jumala künnest käsust.

Esimene lüft.

Mina olen Issand, minu Jumal. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrvas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja Tema peale lootma.

Teine lüft.

Sina ei pea mitte Jumala oma Issanda nime ilma asjata suhu võtma, sest Issand ei jäta seda mitte nõuetulemata, kes tema nime turjasti pruugib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie Tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

Kolmas lüft.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

Reliõs lüff.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, olet siin lüff hästi teib ja sina laua elad, ma pealdin

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega wi-hasta; waid et meie neid auustama, teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armjaks ja kalliks peame.

Wites lüff.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimise ihule ühtigi lahju ega kurja rei-tee; waid et meie teda aitame, ja temale head teeme kõige ihu häda sees.

Aunes lüff.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie lastinasti ja õpustasti elame kõnede ja tegude sees; ja elligaüks meab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes lüft.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ega wara ei wõta, kawala kauba, ega petise tööga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswata ja hoida.

Ahelas lüft.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kawalasti ei waleta, teda mitte ei peta, keelt ei pekja ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kōstame, kõid head temast kõneleme, ja kõid asjad heaks kääname.

Ühelas lüft.

Sina ei pea mitte hõmustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ehk koda kawalusega ei püüa, ega diguse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesele wõiks pidada.

Kümnes lüft.

Sina ei pea mitte hümustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weikseid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weikseid ära ei awatele, ega wägise ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad, ja teewad mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neistfinatist lüftudest?

Tema ütleb nõnda: Mina Issand, sinu Jumal, olen püha wiiaga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest saadik, kes mind wiikawad. Aga neile, kes mind armastawad, ja minu käsud peatwad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes needfinatseb käsud üle astuwad; seepärast peame meie Tema wiha kartma, ja ei mitte nendefinaste käskude wastu tegema. Aga Tema töötab armu ja kõik head kõikidele, kes need käsud peatwad, seepärast peame meie Tema ka armastama, Tema peale lootma ja hea meelega Tema käsku mööda tegema.

Teine peatükk.

Pühast Kristinusust.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Isa, kõige wägewama taewa ja maa Looja sisse.

Teine õpetus.

Kralunastamisest.

Mina usun Jeesuse, Kristuse, Jumala ainu Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud Pühast waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, lamatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, — alla läinud põrguhauda, kolmandal päeval jälle üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõige wägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnutte peale.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun püha Waimu sisse, üht püha risti-
kogubust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist,
liha ülestõusmist ja igawest elu.

Kolmas peatüft.

Pühast Isa-Meie palwest.

Meie Isa, kes Sa oled taewas, pühitsetud jaagu Sinu nimi, tulgu meile Sinu riik, Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid kiusatuse sisse, waid peasta meid kurjast ära; sest Sinu pärast on riik, ja wägi ja auu igawesti. Amen.)*

Neljäs peatüft.

Pühast ristimisest.

Mis on ristimine?

Ristimine ep ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud, ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses peatükis: Minge ja õpetage kõik rahwast, ja ristige neid Jumala Isa, ja Poja ja püha Waimu nimel.

*) Amen tähendab nii palju kui: see on tõesti tõsi! ehk: see peab sündima.

Viies peatükk.

Pühast altari sakramendist.

Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leiva ja wiina all meile ristirahwale süüa ja jua, Kristusest enesest seatud.

Kus see on kirjutatud?

Rõnda kirjutawad pühad ewangelistid Matteus, Markus, Lukas ja püha Paulus: Meie Issand Jeesus Kristus sel öösel, kui teda ära anti, wõttis leiva, tänas, murdis, ja andis oma jüngritele, ja ütles: wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks. Selsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtusöömaega, tänas ja andis oma jüngritete ja ütles: wõtke, jooge kõit sealt seest, seesinane karikas on uus seadus minu were sees, mis teie ja mitme eest ära waltakse pattude andeksandmiseks, seda tehke, nii mitu korda, kui teie sest joote, minu mälestuseks.

Jõulu õhtul.

Wõõrad tähed.

C c *C c* (tse) räägitakse kui pehme k:
Carl, Columbus, Cornelius; aga e, i, ä, ö ees
kui tse: Centner, Sicilia, Cäsar.

Ch ch *Ch ch* (tse=ha) räägitakse kui
kõwa h ning sh, sõna alguses ka kui k: Chaldäa,
Chiwa, Christus, Koch, Charlotte.

F f *F f* (ehw) räägitakse kui kõwa w:
Friedrich, Ferdinand, geografia.

Z z *Z z* (tset) räägitakse kui kõwa ts:
Zion, Zeitung, Lazarus.

V v *V v* (fau) räägitakse muus keeltes
kui w: Viktor, aga Saksa keeles kui f: Vater.

Sch sch *Sch sch* (es=tse=ha) heli
ei ole mõimalik tähendada, seda lase omale ette
rääkida: Schiller, Schubert, schön.

Qu qu *Q q* (ku) räägitakse kui kw:
Quarta.

X x *X x* (iks) räägitakse kui ks:
Alexander, Felix, Keres.

Y y *Y y* (üpsilon) räägitakse kui ü, aga
sõna alguses täishealelise ees kui j: hynvä, York.

Radina keele tähed.

Aa Bb Cc Ch ch Dd Ee Ff Gg Hh

Na Bb Cc Ch ch Dd Ee Ff Gg Hh

Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Si Si Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Es Et Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Ää Öö Öö Üü

Ää Öö Öö Üü

Sirja märgid.

, **komma**, lühike kinnipidamise märk. — **V**; **semikoolon**, pikem kinnipidamise märk. — **:** **oolon**, näituse märk. — **.** **punkt**, lõppemärk. — **?** **küsimise märk**. — **!** **õhklamise märk**. — **„** **jatumärgid**. — **( ) [ ]** **klammerid**, sulgumise märgid, mille wahese seletataw sõna ehk ütetus pandakse. — **'** **lõustutusmärk**. — **—** **mõtlemise märk**. — **-** **ehk = ühenduse ehk lahutuse märk**. — **∴** **lordajad märgid**, mis sõna ehk ütelist, mille järel nad seisawad, weel teist korda käsiwad lugeda ehk laulda. — *** †** **tähenduse märgid**, mis selle sõna juurde pandakse, millest wäljaspool sõnet pikemalt tahetakse rääkida. — **§** **paragrahw** ehk jaomärk. —

Arvu-tähed eht numbriid.

*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
1	2	3	4	5	6	7			
üks	kaks	kolm	neli	viis	kuus	seitse			
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	8		9			10			
	kaheksa		üheksa			kümme.			
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Radina eht Nooma numbriid.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX				
13	14	15	16	17	18	19	20				
XXI	XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC	C			
21	30	40	50	60	70	80	90	100			
CC	CCC	CD	D	DC	DCC	DCCC	CM	M			
200	300	400	500	600	700	800	900	1000			

Rehkendusmärgid.

- + (plus) kokkuarvamise märk; 6+2 tähendab kuus ja kaks.
- (minus) mahaarvamise märk; 9—3 tähendab 9-st võtta 3 ära.
- × kasmutamise märk; 5×4 tähendab 5 korda 4.
- : jagamise märk; 2: 10 tähendab 2 on 10 sees.
- = sõrdlemise märk; 5+3 = 8 tähendab 5 ja 3 on 8 ehk 10—3 = 7 täh. 10=nest 3 ära jääb 7; 5×5 = 25 täh. 5 kord 5 on 25; 4: 20 = 5 täh. 4 on 20 sees 5 korda.

Vene keele tähed.

Trüki-tähed. Kirja-tähed. Kõla. Nimed.

Suured. Väikesed. Suured. Väikesed.

А	а	А а	а	а
Б	б	Б б	be	be
В	в	В в	w	we
Г	г	Г г	g	ge
Д	д	Д д	d	de
Е	е	Е е	je	e
Ж	ж	Ж ж	sh	she
З	з	З з	i	je

И	и	<i>Ии</i>	i	i
І	і	<i>Иі</i>	i	i
К	к	<i>Кк</i>	f	fa
Л	л	<i>Лл</i>	l	el
М	м	<i>Мм</i>	m	em
Н	н	<i>Нн</i>	n	en
О	о	<i>Оо</i>	o	o
П	п	<i>Пп</i>	p	pe
Р	р	<i>Рр</i>	r	er
С	с	<i>Сс</i>	ff (tōwa)	esſ
Т	т	<i>Тт</i>	t	te
У	у	<i>Уу</i>	u	u
Ф	ф	<i>Фф</i>	wh	ehw
Х	х	<i>Хх</i>	hh (tōwa)	hha
Ц	ц	<i>Цц</i>	ts	tſe
Ч	ч	<i>Чч</i>	tſh	tſche
Ш	ш	<i>Шш</i>	ſch	ſcha

Щ	щ	Ш ш	ſchtiſch ſchtiſcha
Ъ	ъ	Ъ ъ	jerr (föſata föwamärf)
Ы	ы	Ы ы	öi jeröi
Ь	ь	Ь ь	jeerj (pehne märf)
Ѣ	ѣ	Ѣ ѣ	je jäti
Э	э	Э э	e e
Ю	ю	Ю ю	ju ju
Я	я	Я я	ja ja
Ө	ө	Ө ө	wh whitaa
Ү	ү	Ү ү	i iſchitsa
Й	й	Й й	j i=ſkratſkoi

Wene arwuföuad.

1 одинъ, одна, одно, 2 два, двѣ, 3 три, 4 четыре, 5 пять, 6 шесть, 7 семь, 8 восемь, 9 девять, 10 десять, 11 одиннадцать, 12 двѣнадцать, 13 тринадцать, 14 четырнадцать, 15 пятнадцать, 16 шестнадцать, 17 семнадцать, 18 восемнадцать, 19 девятнадцать, 20 двадцать, 30 тридцать, 40 сорокъ, 50 пятьдесятъ, 60 шестьдесятъ, 70 семьдесятъ, 80 восемьдесятъ, 90 девяносто, 100 сто.

1 одинъ, 2 два, 3 три.

Jõulu õhtul.

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!

Rüll armsasti ja hülgad!

Su küljes küünlad säravad,

Ja jõulu-kingid paistavad.

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!

Rüll armsasti ja hülgad!

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!

Sust igaüks saab rõdmu.

Su juures lapsed laulavad,

Ja rõõmsast' andeid ootavad.

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!

Sonniku laul.

Wiisil: Jumal maa ja taewa looja.

Sinu nimel ärtan üles,

Sulle laulan kiitust ka:

Ranna mind sel päewal süles,

Õnnista mind armuga.

Sina minu Jesufe,

Mina Sinu lapsufe!

(Kõiber.)

Õhtu laul.

Sellamaal wiisil:

Wõta mind Su tiiva alla,

Helde kallis Jesufe;

Minu peale armust wala
 Oma Waimu rohkeste!
 Ole Sina minuga,
 Rui ma lähen hingama.

(Kõrber.)

Palwe enne söömist.

Tule, Issand, meile todrats,
 Önnista, mis andnud Sa! Amen.

Palwe peale söömist.

Tänage Issandat, sest Tema on hea ja Tema
 heeldus kestab igawesti! Amen.

üts=ford=üts.

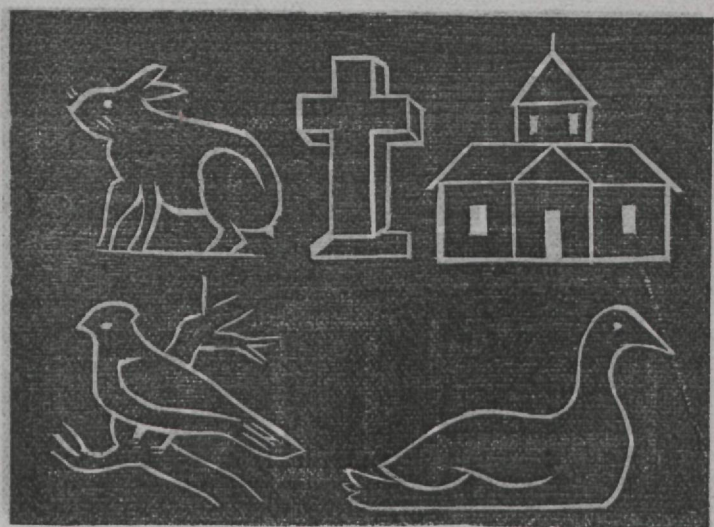
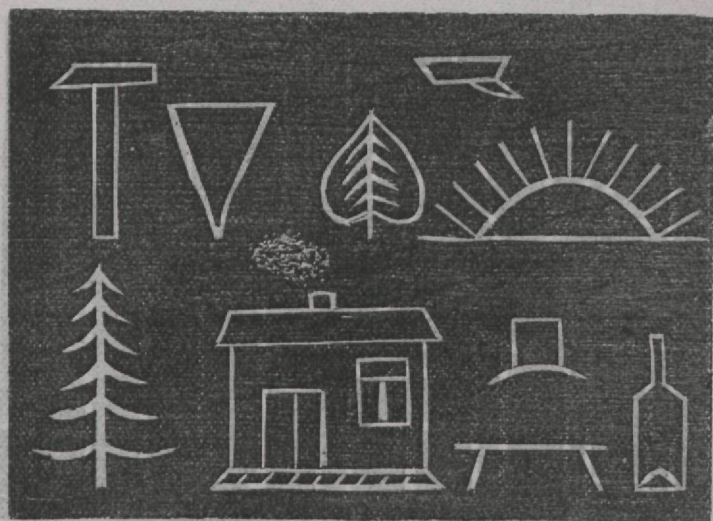
1	ford	1	on	1	1	ford	2	on	2	1	ford	3	on	3
2	"	1	"	2	2	"	2	"	4	2	"	3	"	6
3	"	1	"	3	3	"	2	"	6	3	"	3	"	9
4	"	1	"	4	4	"	2	"	8	4	"	3	"	12
5	"	1	"	5	5	"	2	"	10	5	"	3	"	15
6	"	1	"	6	6	"	2	"	12	6	"	3	"	18
7	"	1	"	7	7	"	2	"	14	7	"	3	"	21
8	"	1	"	8	8	"	2	"	16	8	"	3	"	24
9	"	1	"	9	9	"	2	"	18	9	"	3	"	27
10	"	1	"	10	10	"	2	"	20	10	"	3	"	30
1	ford	4	on	4	1	ford	5	on	5	1	ford	6	on	6
2	"	4	"	8	2	"	5	"	10	2	"	6	"	12
3	"	4	"	12	3	"	5	"	15	3	"	6	"	18
4	"	4	"	16	4	"	5	"	20	4	"	6	"	24
5	"	4	"	20	5	"	5	"	25	5	"	6	"	30
6	"	4	"	24	6	"	5	"	30	6	"	6	"	36
7	"	4	"	28	7	"	5	"	35	7	"	6	"	42
8	"	4	"	32	8	"	5	"	40	8	"	6	"	48
9	"	4	"	36	9	"	5	"	45	9	"	6	"	54
10	"	4	"	40	10	"	5	"	50	10	"	6	"	60
1	ford	7	on	7	1	ford	8	on	8	1	ford	9	on	9
2	"	7	"	14	2	"	8	"	16	2	"	9	"	18
3	"	7	"	21	3	"	8	"	24	3	"	9	"	27
4	"	7	"	28	4	"	8	"	32	4	"	9	"	36
5	"	7	"	35	5	"	8	"	40	5	"	9	"	45
6	"	7	"	42	6	"	8	"	48	6	"	9	"	54
7	"	7	"	49	7	"	8	"	56	7	"	9	"	63
8	"	7	"	56	8	"	8	"	64	8	"	9	"	72
9	"	7	"	63	9	"	8	"	72	9	"	9	"	81
10	"	7	"	70	10	"	8	"	80	10	"	9	"	90

10 ford 10 on 100, 10 ford 100 on 1000.

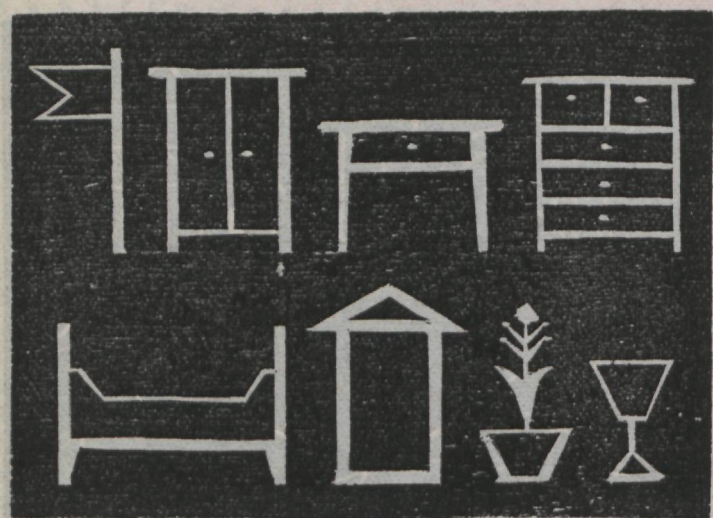
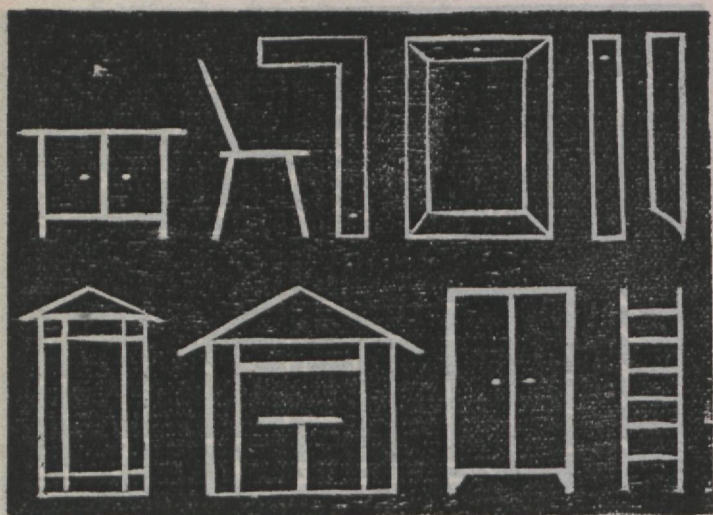
Lapse õpetajale juhatuseks.

Rõige sündsamaks lugemise õpewiisiks peetakse healetamist, mille waral lugemine loomulikult ja fergelt kätte saadakse. Wana weerimise wiis jäetagu täitsa maha. See wiis ei ole mitte kõlblik; sest ta toob sõnade siise healesid, mida sealt leida ep ole. Healetamise wiisi järele õpetatakse last nimelt tähe healt ehk heli tundma ja ei mitte tähe nime. Weerimisel õeldakse lapsele selle wastu aga just tähe nimi ette, näituseks m=em, t=te, s=es j. n. e. Sel wiisil õpetatakse last walesti lugema, sest kokku lugeses peaks laps siis selle järele ütleva: ma=ema, et=ete, tas=taes j. n. e. Tutwustatagu seepärast last kofe hakatusest saadil tähe helinaga, nagu seda healetamise wiis nõuab. Kuda seda teha, selleks järgmine näitus. Tähetatse lapsele näituseks tähe m healt selgeks teha, siis wõetagu selleks niisugused sõnad, kus see täht sees, nagu: ma, ema, taum, tamm, memm, piim, liim. Neid ja teisi sõnu õeldagu lapsele nõnda ette, et tähe m heli hästi selgesti kuuldawale tuleb. Nii sündigu see ka teiste tähtedega. Sel wiisil harjutades hakkab laps peagi iga tähe helinast aru saama, ja lugemine ei saa talle suurt raskust tegema. Umbhealelijed tähed (b, d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, w) on muidugi raskemad kätte õpetada kui täishealelijed (a, e, i, o, u, ä, õ, ö, ü), sest et esimeste tähtede helid teisiti kõlawad kui nende nimed, kuna täishealeliste helid ja nimed ühesugused on. — Selles aobitsas algab tähtede ja lugemise õpetus kolmanda aga ei mitte esimese lehekülje pealt. Esimese lehekülje peal olewad märfesed ja suured tähed on ainult raamatu eeslehe iluks trükitud. Iga päewa jaoks on üks tükk. Lastagu last seda hoolega ära õppida. Ühe puhuga ärgu kaua õpetatagu. See tüütaks lapse ära ja teeks temale õppimise igawaks. õppimist peab lapsele igapidi armsaks püütama teha; pidagu lapse õpetaja seda alati meeles, et: „arm nõuab enam kui hirm.“ Ei peaks mõnda raskemat tükki ühe päewaga selgeks saadama, siis wõetagu selleks weel teine ehk ka kolmas päew appi. Wahete wahel saagu wanad tütid korratud. Kui see mõimalik, siis lastagu last ka ühtlasi neld tähti ja sõnu tahwli peale ära kirjutada, mis iga tüki juures kirjutuskirjaga on üles pandud. Sest lugemist ja kirjutamist läheb elus mõlemaid pea ühewõrra tarwis.

Tallinnas, lehekül 1890. **August Buich**, raamatulise toimetaja.

Bind 10 top.